

**UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE LITERE, FILOLOGIE
STUDII DE HUNGAROLOGIE
DEPARTAMENTUL DE ETNOGRAFIE ȘI ANTROPOLOGIE MAGHIARĂ**

**CADOUL ȘI DĂRUIREA CADOURILOR ÎN STRUCTURA RITURILOR DE
TRECERE, ÎN SPECIAL LEGATE DE CĂSĂTORIE ÎN IZVORU CRIȘULUI**

REZUMAT

Conducător doctorat: Dr. Pozsony Ferenc
Profesor universitar

Doctorand: Ágoston-Szűcs Brigitta

Cluj-Napoca

2025

Cuprinsul tezei de doctorat

1. Introducere	1
1.1. Contextul selecției terenului	4
1.2. Formularea întrebărilor de cercetare	5
1.3. Tehnică și metodă de cercetare	6
2. Explicarea termenilor	11
2.1. Căsătoria și familie	11
2.2. Dar, dăruire	13
3. Istoricul cercetării	16
4. Izvoru Crișului – prezentarea terenului	23
4.1. Izvorul Crișului – poziționarea geografică, harta localității și date demografice	24
4.2. Izvorul Crișului – date istorice	25
4.3. Izvorul Crișului – date sociale și economice până în secolul XX.	28
4.4. Izvorul Crișului – atelierele meșteșugărești și comerțul	29
4.5. Izvorul Crișului –meșteșugurile și situația economică în zilele noastre	35
4.6. Cine sunt locuitorii din comuna Izvorul Crișului? Atitudine, mentalitate, identitate.....	38
5. Ocaziile/ evenimentele dăruirilor în comuna Izvorul Crișului.	44
5.1. Obiceiuri și daruri oferite cu prilejul evenimentelor importante (majore) din viață	45
5.1.1. Botezul	45
5.1.2. Confirmarea	50
5.1.3. Prima întâlnire a tinerilor, curtea fetei	55
5.1.4. Cererea fetei în căsătorie	59
5.1.5. Logodna	60
5.1.6. Nunta	63
5.1.7. Moartea, înmormântarea	71
5.2. Alte evenimente	75
5.2.1. Absolvirea școlii	75
5.2.2. Recrutarea	77
5.2.3. Vizitarea bebelușului cu oferirea de mâncare	78
5.2.4. Zilele de naștere, onomastice	80
6. Criteriile alegerii perechii, modelul căsătoriei și a familiei în comuna Izvorul Crișului.	82
6.1. Alegerea perechii, căsătoria	82

6.2. Familia	89
7. Studii de caz	94
7.1. Cazul lui Mihály (Annók) Piroska și Mihály (Pál) János	95
7.1.1. Situația în familie, viața de fată înainte de căsătorie	95
7.1.2. Curtarea (cucerirea) fetei, furatul fetei	99
7.1.3. Căsătoria, nunta	101
7.1.4. Prezentarea darurilor	104
7.1.5. Începerea vieții de familie	105
7.2. Cazul lui Korpos (Pál) Éva și Korpos (Jankó) Ferenc	109
7.2.1. Situația în familie, viața de fată înainte de căsătorie	109
7.2.2. Curtarea (cucerirea) fetei	113
7.2.3. Cererea fetei, logodna	114
7.2.4. Nunta	117
7.2.5. Prezentarea darurilor	123
7.2.6. Începerea vieții de familie	128
7.3. Cazul lui Péntek (Csákó) Zita și Péntek (Császár) István	131
7.3.1. Situația în familie, viața de fată înainte de căsătorie	131
7.3.2. Curtarea (cucerirea) fetei	133
7.3.3. Cererea fetei, logodna	135
7.3.4. Nunta	137
7.3.5. Prezentarea darurilor	139
7.3.6. Începerea vieții de familie	143
8. Schimbări produse în obiceiul de a dăru și tipuri de cadouri din anul 1960 și până în zilele noastre.	145
8.1. Daruri în anii 1960	145
8.2. Daruri în anii 1980	148
8.3. Daruri la începutul anilor 2000	150
9. Analiza darurilor la riturile nupțiale din Izvorul Crișului	155
9.1. Darul ca o condiție primordială a căsătoriei	156
9.2. Darul ca simbol al acordului	160
9.3. Darul în sistemul relația dintre neamuri, nași, vecini și prieteni	163
9.4. Dăruirea și caietul de însemnare al darurilor	168
9.5. Darul prin moștenire	177
9.6. Darul părintesc ca și investiție și asigurare	185

9.7. Darul și reciprocitatea	188
9.8. Darul ca achiziții gospodărești, dotarea bucătăriei	193
9.9. Darul ca dispozitiv reprezentativ și femeile creatoare de stare	196
10. Concluzii	205
11. Persoane intervievate	211
12. Bibliografie	212
13. Anexă video	228
14. Anexă foto	229
15. Anexă documentară	251

Cuvinte cheie: tradiție populară, oferire de cadouri, nuntă, căsătorie, economie, prestigiu, relații sociale

În teza de doctorat am efectuat cercetări într-un sat din Kalotaszeg, a cărui nume sună familiar multora dintre noi: Izvoru Crișului. Este vorba despre o așezare care a jucat un rol deosebit în descoperirea artei populare maghiare. În teza mea, nu am examinat în primul rând arta populară de la Izvoru Crișului sau modul lor de viață comercial, ci un fenomen social care se ascunde în spatele acestora, și anume actul de a dăruia. Am fost interesat, în principal, să aflu cum au rămas normele comunității referitoare la metodele dăruirii, legate de ritele de trecere, în special de căsătorie, până în zilele noastre. În același timp, am fost curios să aflu cum au evoluat aceste norme de-a lungul timpului și ce dezvăluie aceste schimbări despre societatea locală, cum o modelează. Prin urmare, teza mea examinează societatea dintr-un sat maghiar din Transilvania, Izvoru Crișului, printr-o acțiune socială specifică, actul de a dăruia. Nu am examinat doar ocaziile de dăruie, ci și în mod specific compoziția și schimbările înșiși ale cadourilor. Apoi, am încercat să fac concluzii majore, fără a pretinde că sunt exhaustive, despre dăruie și să examinez semnificațiile și funcțiile cu care este încărcat. Actul de a dăruia poate fi examinat în mod foarte divers și este într-adevăr legat de multe conținuturi semnificative, simplificându-l ca o acțiune socială care leagă invizibil membrii unei anumite societăți. Sper că am reușit să ofer o imagine cuprinzătoare despre dăruie și despre aspectele semnificative social, economice și psihologice ale darurilor la Izvoru Crișului. În acest spirit, iată concluziile mele, care pot fi considerate rezultatele acestei cercetări:

1. Evenimentele de viață umane, diferitele rituri și sărbători, sunt permanent întrețesute cu interacțiunile legate de actul de a dăruia și devin cu adevărat semnificative, distinctive în aceste momente. Individul în comunitate apare, pe parcursul vieții sale, fie în calitate de beneficiar, fie în calitate de dăruitor.
2. Am identificat mai multe tipuri de dăruiri la Izvoru Crișului, în funcție de cât de voluntare și dezinteresate sunt, și cât de încărcate cu interese sunt. Cu privire la acest lucru, am constatat că darurile oferite la nunți, în special darurile în bani și ospăturile fastuoase, sunt cel mai bine motivate de interese conștiente, care solicită reciprocitate strictă și atrag "datorii".
3. La Izvoru Crișului, obiceiurile și modalitățile de dăruire sunt conforme cu normele sociale locale curente. Normele, regulile neoficiale ale comunității, se schimbă continuu sub influența schimbărilor economice și sociale globale.
4. În cadrul ceremoniei de căsătorie au loc numeroase schimburi de cadouri cu diverse roluri. Unul dintre acestea este acela că prin crearea și oferirea cadoului (cum ar fi zestrea), se

instituie o formă de interacțiune socială (de exemplu, în cazul zestre, căsătoria). Astfel, cadoul poate servi la stabilirea unui acord și a unei colaborări între cele două părți, generând astfel noi relații sociale și economice. Așa cum am menționat în teza mea, în acest caz, nu numai cadoul material poate fi mijlocul acordului și al înțelegerii, ci și cadouri efemere, cum ar fi oferirea de mâncare și băuturi, adică ospătarea, precum și gesturile umane, cum ar fi manifestarea de respect.

5. Cadourile constante și efemere asociate ceremoniei de nuntă sunt într-o mișcare continuă și într-o relație de tip "dau-iau" în cadrul ritualului de trecere numit nuntă. Am observat că rudele care ajută la organizarea nunții primesc continuu recunoștință pentru asistența lor pe durata evenimentului, iar după încheierea nunții, tânărul cuplu și familia devin recunoscători față de aceste ajutoare. Prin urmare, se poate constata că, în timpul schimbului de cadouri, relațiile dintre membrii societății se întăresc prin obligațiile asociate cu actul de a oferi cadouri, iar toate acestea pot modela și rearanja relațiile dintre membrii comunității. Gândiți-vă la relația dintre nași și tânărul cuplu, care devine și mai puternică și mai durabilă în timpul nunții, fără prezența legăturii de sânge. În acest timp, legătura dintre tineri și nașii de la botez devine mai puțin importantă.
6. Invitarea cunoscuților, prietenilor din zonele înconjurătoare sau din alte țări mai puțin frecvent vizitate la nuntă sau alte evenimente din viață are de obicei loc în scopul menținerii și consolidării relațiilor, și nu din cauza așteptărilor sau intereselor legate de schimbul de cadouri. Invitarea la nunta sau la alte evenimente semnificative din viață reprezintă, prin urmare, un gest menit să strângă legăturile și să apropie relația dintre invitant și invitat.
7. Aspectele economice ale cadoului sunt și ele foarte puternice în cazul localității Izvoru Crișului. Casa construită și utilată pentru tânărul cuplu, împreună cu toate echipamentele sale, constituie baza economică a conviețuirii lor. Numeroasele ustensile de bucătărie și gospodărie vizează să satisfacă o nevoie umană fundamentală, respectiv hrănirea. De asemenea, suma mare de bani oferită la nunta contribuie la îmbunătățirea condițiilor lor materiale. Prin urmare, schimbul de cadouri și cumpărarea de cadouri reprezintă, în orice caz, un stimulent pentru dezvoltarea economică și materială în această situație.
8. Cadoul sprijină și amintirea, mai ales obiectele moștenite, vechi, se dovedesc a fi valoroase în Izvoru față de care membrii comunității au o atitudine nostalgică. Fiecare obiect apare în camera de primire ca o piesă muzeală, la care proprietarul sau chiar întreaga familie se poate conecta, amintindu-și de bunici, străbunici, povestind despre ei și despre arborele genealogic al familiei. Prin urmare, în afara funcției de a aminti de trecut, aceste obiecte au și un rol de consolidare, menținere și exprimare a identității.

9. Tipul, cantitatea și compoziția obiectelor oferite cadouri depind de situația economică a societății locale, de strategiile de viață și de influențele culturale venite de sus. Societatea din Izvoru Crișului se dovedește a fi foarte deschisă datorită modului lor de viață și organizării economice, iar poziția satului de-a lungul drumului accentuează deschiderea lor. Obiectele oferite cadouri se schimbă constant, adaptându-se la tendințele vremii, iar principalii moderatori ai acestor schimbări sunt fetele și femeile din Izvoru Crișului.
10. Oferirea cadourilor constând în ustensile de bucătărie în zilele noastre arată că gândirea societății din Izvoru Crișului cu privire la rolurile de gen încă se leagă de normele tradiționale, adică femeia are grijă de casă, conduce gospodăria și pregătește mâncare pentru familie, fiind percepută într-un rol de grijire, care creează un cămin cald. Pe de altă parte, seturile diferite necesare pentru băut și mâncare sunt legate în principal de ospitalitate și oferire, așadar aceste cadouri sunt aduse în prim plan în timpul acestor evenimente, generând și susținând reciprocitatea în oferirea de ospitalitate, organizarea și desfășurarea întâlnirilor și celebrărilor.
11. Oferirea cadourilor și obiectele primite ca daruri sunt și mijloace de reprezentare socială. Calitatea, tipul și compoziția cadoului pot avea o valoare de prestigiu. Cadoul generos al părinților, prezentarea casei decorate în fața publicului, reprezintă, pe de o parte, o formă de raportare către comunitate și, pe de altă parte, întărește stima de sine și evaluarea de sine a părinților și a copiilor lor, câștigând recunoaștere socială. Prin cadourile reprezentative, se poate dobândi astfel un statut social, reprezentând priceperea, talentul și efortul familiei prin casa creată și echipamentul acesteia.
12. În ultimii treizeci de ani, s-a observat o schimbare în ritualurile asociate evenimentelor de viață - în special la căsătorie - și în cadourile asociate acestora, acestea devenind mai individualizate. Acest lucru înseamnă că modul în care sunt organizate evenimentele, cum ar fi ospitalitatea la nunți - cum ar fi tipul de mâncare oferit, meniul, decorul și culorile și stilul acestuia - încearcă să reprezinte și să exprime gustul și modul de gândire al noului cuplu. Deciziile individuale au un rol mai mare și în oferirea cadourilor, iar dacă dăruitorul alege să cumpere un obiect în loc de bani, încearcă să selecteze un obiect care se potrivește personalității celui care primește cadoul. Compoziția cadourilor și aranjarea estetică a acestora exprimă stilul dăruitorului în multe cazuri. Acest lucru oferă oportunități în societatea de consum, deoarece gama de produse este vastă, permițând alegerea unor cadouri cât mai individuale.
13. În lucrarea mea am menționat de mai multe ori că se observă o competiție între familii. Atunci când am întrebat unii dintre intervievații mei despre motivul pentru care sărbătoresc

tot mai generos diverse evenimente (nu doar cele legate de căsătorie, ci și alegerile de curator, absolvirea, împlinirea vârstei de 18 ani, amenajarea locuinței etc.), mulți au indicat că există o anumită competiție între familiile din Izvoru Crișului, în special între femei. Generoasa și rafinată ospitalitate are intenția de a impresiona oaspeții, astfel încât să aibă o părere elogioasă despre gazdă. Toate acestea pot fi legate de psihologia profundă a darurilor, în special de autoevaluarea individuală și poziționarea în comunitate. Se observă și că unele familii încearcă să se întrecă reciproc; unul dintre informatorii mei a povestit că, în general, există o competiție între frați, manifestată, de exemplu, în amenajarea casei, în ospitalitate, în daruri. Mulți cred că această competiție este un aspect negativ, o sursă de invidie. Din observația mea personală, nu este întocmai așa, deoarece între familiile competitorilor există legături de rudenie, iubire, atașament, comunicare și relații active, au încredere unii în alții, deci nu sunt răuvoitori unii față de alții. Competiția dintre ei este mai degrabă de natură constructivă și consolidatoare a comunității, îndemnând la dezvoltare continuă (în special financiar și social). Prin urmare, aspectele psihologice ale darurilor nu pot fi neglijate, și ar putea fi util să se exploreze acest aspect și din perspectiva psihologiei sociale în viitor.

14. Într-o privire de ansamblu asupra întregii lucrări, poate apărea întrebarea de ce a primit o importanță atât de mare descrierea stilului de viață și a ocupației locuitorilor din Izvoru Crișului. Acest lucru poate fi explicat prin înțelegerea mai profundă a narativei istorice a comunității, a strategiilor de supraviețuire, a atitudinii lor antreprenoriale și comerciale, a tendinței lor spre mobilizare și a portretului lor psihologic. Mai mult, putem observa că însuși procesul de pregătire, reproducere și furnizare a darului funcționează ca un fel de resort în toate acestea. De exemplu, în mai multe relatări se menționează că au plecat să vândă în Ungaria, poate chiar de la o vârstă fragedă, pentru a cumpăra cu banii câștigați acolo unele elemente ale zestrei. Mai mulți muncesc asiduu în atelier zi și noapte, în timpul săptămânii sau în zilele de sărbătoare, și, în același timp, vând produsele de-a lungul drumului, nu doar pentru a-și asigura hrana zilnică, ci și pentru a acoperi costurile participării la nunți. Unul dintre intervievații mei de la Inaktelke a povestit că în 2016, în aproape fiecare weekend, avea invitații la confirmări, schimbări de inel sau nunți, ceea ce a reprezentat o povară financiară atât pentru el, cât și pentru familia sa, încât nu au putut acoperi toate acestea doar din activitățile lor obișnuite (agricultură, creșterea oilor și comerț cu oi). A trebuit să își găsească un loc de muncă în oraș pe lângă aceasta. Putem vedea astfel că obligațiile legate de daruri determină în multe cazuri deciziile individuale și organizarea vieții. În Izvoru Crișului, apare și un fenomen interesant în care obiectele

realizate în atelierul familial - care sunt în mare parte suveniruri și cadouri turistice - devin o sursă de statut financiar, ceea ce face posibilă realizarea reciprocității și a dăruirii. Simplificând, veniturile obținute din obiectele de artizanat create devin ulterior cadouri de un alt tip.